

som ein etter krisa så snart som mogeleg kan koma med i dette effektive reklamearbeidet, vil det vera av over lag stor vekt. Men for at ein skal kunna vera med i dette arbeidet med noko gagn, må vi for det fyrste vera med kollektivt. Det må vera landet, staten, som her samlar alle grupper, det må ikkje vera dei einskilde næringsdrivande som er med isolerte. Det må vera samla til eitt. Og vidare må vi sjølvsagt koma att år etter år på dei same messene — vi skal ikkje vera med på for mange messer, men vi skal koma att år etter år. Ein mann som eg har konferert med om dette, og som har greie på det, uttala at det har uvanleg stor vekt berre det at ein kan koma att på den same plassen på messa. Og det er økonomisk ein heilt overkomeleg affære, ja, eg meiner vi vil ha det att med stort utbyte når tida kjem.

Då eg som sagt har avgrensa tid, vil eg ikkje koma inn på fleire av desse spørsmål. Eg vil her stetta presidenten og korta av 2—3 minutt. Det er berre eit einaste spørsmål som eg må få lov å nemna. Representanten Hambro kom til å nemna Rogaland Fiskarlag i samband med eit spørsmål om hummaromsetning borte på Vestlandet. Eg er redd for at det er ein feil. Det er ikkje det faglege Rogaland Fiskarlag som står bak der, det er det nye samyrkelaget Rogaland Fiskeøslag. — Med det same eg nemner representanten Hambro, vil eg seia at eg er heilt samd med hr. Hambro: Neste gongen i eit slikt ordskifte vil eg også prøva å koma føre gjætaren her på talarstolen.

Statsminister Gerhardsen: Regjeringen har som utgangspunkt for sitt arbeid to program: de politiske partiers fellesprogram og det Norske Arbeiderpartis arbeidsprogram. Den ser det slik at den er forpliktet til så langt råd er å etterleve begge disse programene. Den skal på den ene siden gå inn for å få realisert de saker som omtales i programene og på den annen side unnlata å fremme saker som det står strid om, og som den ikke har fått velgernes mandat til å fremme. Dette faller også sammen med det som er uttrykt i det Norske Arbeiderpartis program der det heter:

«Full gjennomføring av dette økonomisk sosiale reisingarbeidet og folkelige frigjøringsarbeidet kan komme til å kreve flere valgperioder, og folket skal sjøl gjennom frie demokratiske valg bestemme og kontrollere kursen og farten fram mot partiets sluttmaal: Politisk og økonomisk folkestyre, frihet og trygghet for alle.»

Fellesprogrammet ble nylig gått igjennom i et møte av de politiske partiers fellesutvalg.

De fleste av fellesprogrammets saker er allerede løst eller tatt opp til løsning. Saker som det enda ikke er gjort noe med, er spørsmålet om eget undervisningsdepartement, der en i fellesutvalget ble enig om å avvende den store skolekomiteens innstilling; — spørsmålet om ny valgordning, som ligger til behandling i Stortinget, og der en anmodet sakens ordfører i stortingskomiteen om å drøfte saken med fellesutvalget; — spørsmålet om opprettelse av et skatteteknisk institutt, der en anbefalte at det arbeidet ble tatt opp av Statistisk Sentralbyrå under ledelse av en vitenskapsmann, og spørsmålet om folkeavstemning og oppløsningsrett, som en ville få utredet av eksperter og deretter lagt fram for fellesutvalget.

I fellesprogrammet forekommer det en del programposter som nærmest er alminnelige prinsipputtalelser, som aldri vil kunne sies å være gjennomført, men som må sees som retningslinjer for en politikk på lengre sikt. Den viktigste og mest omfattende er denne, som ofte er gjengitt, men som mange tydeligvis helst vil glemme:

«Oppgaven for vårt næringsliv og all økonomisk virksomhet i landet er å skape arbeid for alle og øket produksjon, så en gjennom rettferdig fordeling av resultatene kan gi alle gode kår.

For at vårt samfunn kan føre en effektiv og målbevisst økonomisk politikk med dette formål for øye og nytte ut all privat og offentlig virkelyst, initiativ og foretaksomhet fullt ut i tillitsfullt og planmessig samarbeid mellom staten og de private interesser, organiseres sentraladministrasjonen og utstyres med de nødvendige organer for denne oppgave. Det opprettes bransjeutvalg i alle næringer og et samarbeidsråd som skal være Regjeringens rådgiver i økonomiske, finansielle og næringspolitiske spørsmål.»

Hvis en fører en politikk i samsvar med dette avgjørende punkt i fellesprogrammet, må en inn på spørsmålet om et omfattende samarbeid innenfor næringslivet, og en må inn på spørsmålet om samfunnets aktive medvirken og om samfunnsmessig regulering og kontroll. Etter det en vet, er det bare de to arbeiderpartier som for dette viktige punkts vedkommende er innstilt på å føre en politikk som er i samsvar med fellesprogrammet. Innenfor hvert enkelt av de borgerlige partiene kan det vel være representanter som er villige til helt ut å ta konsekvensene av sin tilslutning til fellesprogrammet; men så vidt en kan forstå, vil de to arbeiderpartier som partier nå bli stående alene. Det var kanskje ikke annet å vente. Under krigen var den sosiale samvittighet våken hos alle gode nord-

menn, og det var forklaringen på at det var lett å bli enig om et radikalt og vidtgående program. Etter hvert som vi kommer over i normale forhold og får krigstiden mer på avstand, melder de politiske og økonomiske motsetningene seg med større styrke, og det blir ikke lenger så lett å få samarbeid i spørsmål der økonomiske interesser og motsetninger gjør seg gjeldende. De som nå er kommet til at de ikke lenger kan følge fellesprogrammet, bør imidlertid avstå fra tanken om å bruke fellesprogrammet som en bremse på en utvikling som faller sammen med det syn flertallet av velgerne har sluttet opp om.

I samsvar med det som var forutsetningen for samarbeidet mellom partiene, utarbeidet Det Norske Arbeiderparti et arbeidsprogram som sammen med fellesprogrammet ble lagt til grunn for arbeiderpartiets valgkamp. Dette programmet faller i det store og hele sammen med fellesprogrammet, men det reiser også en del saker som ikke er nevnt der. Det gjelder således spørsmålet om oppretting av en statens kullforretning, om at statens kornforretning skal ta over importen av kraftfôr, og at staten skal overta innførsel og omsetning av legemidler. Som det går fram av trontalen, vil de her nevnte spørsmål bli utredet. Forbruket av kraftfôr har vært rasjonert under og etter krigen. Det er imidlertid stort sett enighet om at selv når tilgangen på kraftfôr blir større, vil det fortsatt være nødvendig å regulere forbruket av de samme årsaker som nødvendiggjorde en regulering av forbruket av kraftfôr i årene før krigen. Jeg skal ikke i denne forbindelse gå inn på spørsmålet om en slik regulering mest hensiktsmessig kan skje ved hjelp av rasjonering ved at en legger en avgift på bruken. Uansett hvilken form for regulering en velger, vil det nemlig være riktig å sentralisere importen og omsetningen av kraftfôr. Derved vil en unngå den vanskelighet som en ofte støter på under de nåværende reguleringer, at privat-økonomiske hensyn hos produsenter eller handlende går på tvers av de formål en har satt seg ved reguleringen. Til dette kommer at det er en intim forbindelse mellom korn og kraftfôr, idet korn i mange tilfelle brukes som kraftfôr. Prisforholdet mellom korn og kraftfôr avgjør i hvilken utstrekning det vil skje. Det mest rasjonelle er derfor at en samler importen av korn og kraftfôr under Statens Kornforretning, som jo også har arbeidet med kraftfôrimporten under og etter krigen. Det er også grunn til å tro at en ved sentraliserte innkjøp vil kunne foreta innkjøpene billigere enn når de skal fordeles på de om lag 70 engrosforretningene som nå er i virksomhet.

Det er etter hvert her i landet blitt en allmenn mening at det er en offentlig oppgave å sørge for helsestellet. De fleste sykehus, sanatorier m. v. drives nå av det offentlige. Derimot er det fremdeles overlatt til det private næringsliv å sørge for tilførslene av legemidler. Dette er imidlertid en like viktig oppgave som å sørge for tilfredsstillende sykehusanlegg. De samme argumenter som førte til at det offentlige etter hvert overtok den side av helsestellet, taler også for at det offentlige påtar seg oppgaven å sørge for forsyningene av legemidler. Det er ikke tvilsomt at det i dag brukes store mengder unyttig medisin, noe som de som i dag sørger for tilførslene, av privatøkonomiske grunner ikke er interessert i å begrense. Mot dette kan en ikke anføre det meget misbrukte prinsipp om forbrukernes fri valg. De fleste forbrukere har nemlig ingen forutsetninger for å kunne bedømme hva de får når de kjøper legemidler. Gjennom et monopol vil en kunne spare forbrukerne for betydelige beløp ved at en etter hvert sjalter ut legemidler, hvis omsetning vesentlig bygger på en storstilet reklame. Enkelte legemidler er absolutt nødvendige for en gruppe pasienter og belaster deres budsjett sterkt. Gjennom et importmonopol vil en kunne foreta en prisutjevning og dermed lette det økonomiske trykk for disse pasienter.

Under krigen ble det nødvendig å sentralisere importen av fast brensel. De sentraliserte innkjøp har fortsatt etter krigen. Slik som kullsituasjonen har utviklet seg, må en regne med at det i mange år framover vil bli vanskelig å skaffe landet de nødvendige forsyninger av fast brensel. Det kan derfor være hensiktsmessig å undersøke spørsmålet om en i stedet for den provisoriske ordningen som ble innført under krigen, skal opprette et virkelig statsmonopol på import av fast brensel. Utviklingen i etterkrigstiden i de kullproduserende land synes å tale sterkt for en slik ordning. Både i Storbritannia, Polen og Tyskland, som en må regne med vil bli Norges hovedleverandører av kull, er eller blir kullproduksjonen nasjonalisert. De forskjellige importører i Norge vil derfor i det vesentlige stå overfor de samme selgere. Under disse omstendigheter er det grunn til å tro at Norge på sin side vil være best tjent med en sentralisering av innkjøpene.

Aksjekapitalen i Norges Bank er på 35 millioner kroner. Herav eier staten og offentlige fonds vei 5 millioner, mens resten fordeles seg med ca. en halvpart på banker og forsikringsselskaper og en halvpart på private. Aksjeeierne har ingen representanter hverken i styret eller representantskapet, og har således ingen innflytelse på bankens ledelse.

Norges Bank er derfor i virkeligheten en statsbank, og det bør også formelt finne sitt uttrykk i eiendomsforholdet. Det er heller ingen grunn til at private aksjonærer fortsatt skal ha direkte utbytte av bankens virksomhet.

Det er satt ned en komite til å utrede spørsmålet om samfunnets overtaking av livsforsikringsselskapene. Livsforsikringsvirksomheten er nå undergitt en offentlig kontroll som tar sikte på å sikre at forsikringskontraktene inngås på rimelige vilkår og forsvarlig grunnlag, og at kapitalen forvaltes på en betryggende måte. På grunn av samarbeidet mellom selskapene er forsikringsvilkårene og premietariffene ens for samme slags livsforsikringer. Like fullt er det til hvert selskap knyttet et stort antall akkvisitører. Det kan derfor være et spørsmål om dette er en samfunnsmessig rasjonell måte å ordne virksomheten på, og om det er nødvendig å ha hele 14 forskjellige selskaper med et omfattende administrasjonsapparat. Det er grunn til å tro at det må kunne skje en betydelig forenkling av dette apparatet uten at publikums interesser skal bli skadelidende. Livsforsikringsselskapene forvalter i alt henimot 1700 millioner kroner. De er derfor en betydelig faktor i den økonomiske virksomhet, og det er av stor offentlig interesse at selskapernes kapitalforvaltning skjer på en slik måte at den er i samsvar med samfunnets interesser. Det er derfor meget som taler for å overføre denne virksomheten til statsdrift. Under alle omstendigheter er det nødvendig å undersøke om det kan oppnås vesentlige besparelser ved en omorganisering av virksomheten, idet det nåværende lave rentenivå har ført til en betydelig reduksjon av selskaperens renteinntekter.

Arbeiderpartiets program går også inn for at staten skal overta importen av sukker og kaffe og av olje og bensin. Den sistnevnte saken vil Regjeringen senere i perioden la utrede. Spørsmålet om statsimport av sukker og kaffe vil den for tiden ikke reise.

I debatten og i pressen er det stadig gitt uttrykk for ønsket om å få klarhet i spørsmålet om Regjeringens stilling til sosialiseringen. Det er sagt at det som jeg framholdt i en tale for en tid tilbake i Gøteborg, ikke står i samsvar med den praktiske politikk som Regjeringen og arbeiderpartiet fører. Det jeg sa i Gøteborg var, at Regjeringen og dens parti ikke har bedt om og ikke har fått noen fullmakt av velgerne til å gå til en alminnelig sosialisering.

Hr. Løvlien beklaget sterkt denne uttalelse og mente at den hadde gjort atskillig skade. Så vidt jeg vet, står kommunistpartiet i dette spørsmål i samme stilling som Det Norske

Arbeiderparti. Kommunistpartiet har heller ikke bedt velgerne om og har heller ikke fått noe mandat til i denne valgperiode å gå inn for en alminnelig sosialisering. På den annen side framholdes det at Regjeringen faktisk gjennomfører sosialiseringsplaner som den ikke har noe mandat til å fremme. Her vil jeg gjerne få gjengi det som finansministeren sa i finanistalen 1946—47:

«I gjenreisingsperioden vil Regjeringen legge hovedvekten på at staten reiser nye virksomheter, mens overtagelse av igangværende bedrifter bare kommer på tale når bedriften forvaltes av Direktoratet for fiendtlig eiendom, eller for bedrifter som ikke tilfredsstiller kravene om effektiv og forsvarlig drift og disponering.»

Dette har vært og vil være retningslinjene for Regjeringens politikk på dette område. Jernverket er et industrielt foretagende som det har vært alminnelig enighet om å få reist. Det har vært arbeidet med saken i en årrekke, men først etter frigjøringen har en nådd fram til en innstilling som kunne legges fram til behandling i Stortinget. Stortinget ga enstemmig sin tilslutning til at Jernverket skulle reises, og det var også enstemmighet om at denne industrielle bedrift nå måtte startes som et statsforetagende. Årdalsanlegget er et eksempel på den gruppe av bedrifter som Direktoratet for fiendtlig eiendom forvaltet og som staten har tatt over. Det var enstemmighet i Stortinget om at Årdalsanlegget skulle bygges ferdig, og mot 48 stemmer vedtok Stortinget at staten selv skulle overta driften.

Hydro og Union blir såkalte blandede bedrifter, hvor staten får en avgjørende innflytelse. For begge disse bedrifter gjelder det at staten overtar tidligere utenlandske interesser. En bør vel derfor kunne gå ut fra, når disse saker kommer til behandling i Stortinget, at det ikke blir partipolitisk uenighet om disse spørsmål.

Om den sosialisering som har foregått hittil, kan en si at den har fått tilslutning også fra de ikke-sosialistiske partier, og at den er i samsvar med det mandat velgerne har gitt Stortingets flertall.

Så har vi uttalelsen om de bedrifter som «ikke tilfredsstiller kravene om effektiv og forsvarlig drift og disponering». Det er vel på det rene at dette ikke er slik å forstå at en står ferdig til å kaste seg over de bedrifter som ikke driver forsvarlig. Den må sees som et uttrykk for den oppfatning at det ikke kan være likegyldig for samfunnet hvordan de enkelte bedrifter ledes. Det sies i trontalen at Regjeringen vil sette ned «en komite til utredning av spørsmålet om offentlige myndig-

1947. 26 mars — Trontale- og finansdebatt.

(Statsminister Gerhardsen) heters medvirkning til gjennomføring av teknisk og økonomisk rasjonalisering og til i sammenheng med dette å utrede spørsmålet om endringer i Trustloven». Når Stortinget i sin tid får denne sak til behandling, får de enkelte partier og representanter høve til å ta stilling til konkrete spørsmål i samband med den videre utvikling av industrien og næringslivet.

Det avgjørende for Regjeringen og arbeiderpartiet i den nåværende situasjon er å medvirke til å bedre levestandarden og å skape økonomisk trygghet for de brede lag av folket i by og bygd. En ser det slik at resultatet av produksjonen er viktigere enn formene.

I trontalen heter det videre, at «for å sikre full sysselsetting og å skape grunnlag for en heving av levestandarden vil Regjeringen fortsatt ta opp og støtte tiltak for å øke effektiviteten i den produktive virksomhet».

Øket produksjon og effektivitet er ikke bare avhengig av innsatsen fra de enkelte arbeidere og funksjonærer, men er først og fremst avhengig av en omfattende modernisering og rasjonalisering i alle næringer. Det er en livsbetingelse å holde omkostningsnivået så lavt at en er i stand til å møte konkurransen fra andre land når den tiden kommer. Dette er oppgaver som en må løse nå og ikke utsette til nedgangen melder seg. Det er nemlig ganske klart at en rasjonalisering da vil bli ulike vanskeligere, såfremt arbeiderne skal ha truselen om arbeidsløshet hengende over seg. En rasjonalisering på det tidspunkt vil også komme for sent, idet andre land i mellomtiden vil kunne trenge inn på våre markeder. De bransjer som går inn for disse oppgaver, har krav på all mulig hjelp og støtte fra statens side.

Regjeringen setter meget inn på at loven om bransjeråd blir behandlet snarest mulig. Bransjerådene vil nemlig sammen med produksjonsutvalgene bli viktige organer for å få gjennomført en effektivisering av vårt næringsliv. En effektiv produksjon som kan føre til lavere priser og dermed en høyere levestandard, er veien vi nå må gå. En senking av prisnivået som kommer som en følge av produksjonsøkningen, vil også bedre enn noe annet trygge stabiliseringslinjen. Her burde alle — arbeidere og arbeidsgivere, forretningsdrivende, bønder, skogeiere og fiskere — ha felles interesser. Det betyr så meget at det kan være grunn til å prøve å gjenoppfriske samarbeidsånden. Inntil nå har Norge greidd seg bedre enn de fleste andre land som var med i krigen, men vi må se de alvorlige farer som ennå truer.

Høyrefraksjonen i finanskomiteen har innbudt til samarbeid om prisstøtten. Hr. Lindebrække utdypet dette i sitt utmerkede og positive innlegg. Jeg understreker det statsråd Brofoss sa, at Regjeringen gjerne vil drøfte prisstøtten og stabiliseringspolitikken med representanter for partiene så snart det økonomiske samordningsråd og penge- og finansrådet har drøftet dem. Det ville være mer enn gledelig om hr. Lindebrækkes innlegg kunne gi støtet til fornyelse av grunnlaget for samarbeidet mellom partiene, et samarbeid om den økonomiske politikken som etter min mening også bør ta sikte på å få de viktigste faglige organisasjoner og næringsorganisasjoner med. Utgangspunktet for slike drøftelser må være opprettholdelsen av stabiliseringslinjen på det nåværende nivå, og det må være en forutsetning at de brede lags levestandard ikke forringes. Ellers må slike drøftelser selvsagt gå for seg på fritt grunnlag, men det en i tilfelle blir enige om, må være bindende for de organisasjoner som er med. En kan ikke som ofte hittil si seg enig i prinsippet, men unnlate å ta sin del av ansvaret når prinsippene skal følges i den praktiske politikk.

Denne debatt begynte i går meget godt, og jeg tror det gikk mange som meg, at en blant annet under innleggene til statsråd Brofoss og hr. Lindebrække hadde en klar følelse av at debatten da befant seg på et høyt plan. I dag har representanten Trædal og Hambro trukket debatten ned. Hvis deres innlegg skal være en demonstrasjon på den debattmåten som var vanlig før krigen, så er det ingen grunn til å gråte over at hr. Trædal, som han selv sa, snart skal gå av med pensjon.

Hr. Trædal fant ikke meget godt i stillingen for vårt land for tiden, men det gode som kunne pekes på, det var kommet på tross av Riksstyret. Jeg synes ikke der er noen grunn for oss til å strides om hvem som skal ha æren for det gode som er skjedd. Regjeringen for sitt vedkommende vil ikke legge særlig vekt på å delta i det kappløpet. Men ellers mente hr. Trædal at det norske folket hadde lite å glede seg over. Det var nærmest slik at det var en utbredt kjensle hos det norske folket i dag av utrygghet, og hvis jeg ikke misforstod ham, så følte mange det slik at siden våren 1945 var følelsen av utrygghet øket. Jeg vet ikke i hvilke kretser hr. Trædal vanker, men jeg vet at i de lag av folket der jeg er kjent, vil ingen bytte med forholdene som de var i 1945.

Hr. Trædal sa videre at en har manglet «vilje til måtehold og forsaking». Ja, ja, men

så er det vel en lykke for vårt folk at hr. Trædal og hans organ «Nationen» i etterkrigstiden har gått så sterkt inn for «måtehold og forsaking».

Regjeringen og arbeiderpartiet liker ikke kritikk. Nei, det er vel så, når det kommer til stykket er det kanskje ingen som i og for seg liker kritikk. På den annen side synes jeg det er litt urimelig når det gang på gang skal gis inntrykk av at den nåværende regjering er så særlig fintfølende på det punkt. Nå vet jeg ikke om en mener at Regjeringen bare skal sette seg tålmodig ned og høre på den kritikken som rettes mot den, og aldri ta seg rett til å besvare kritikken. Jeg skulle tro at like fullt som Stortingets representanter, som pressen, som norske borgere ellers, har full rett til å kritisere Regjeringen, like fullt bør vel Regjeringen, som også er borgere av dette land, ha rett og frihet til å besvare og imøtegå kritikken. Men er det så en mener, at det er en feil, så bør en iallfall gi klar beskjed.

Hr. Trædal dristet seg til i denne forbindelse å ta Adolf Hitlers navn i sin munn. Jeg synes vi helst skulle være ferdige med det navnet, og jeg vil si at jeg føler en viss vemsel ved å høre det og ved å bruke det. Og det er ikke av de ting som vitner om vilje til forståelse og til saklighet, når en skal gi en del av det norske folket det inntrykk at det er Adolf Hitlers ånd som egentlig ligger bak Regjeringens stilling til disse spørsmålene. En har grunn til å spørre hva som er hensikten med den slags antydninger og uttalelser. Jeg tror de norske bøndene kan prise seg lykkelige over at de i alle partier i Stortinget har talsmenn med en mer positiv innstilling og med et større vidsyn enn det hr. Trædal representerer.

Hr. Vogt og andre har vært inne på jordbruks spørsmålet. Jeg vet at statsråd Fjeld har bedt om ordet, og at han vil komme inn på noen av de spørsmål som i denne forbindelse er reist i debatten. Ellers skulle jeg tro, som det tidligere har vært nevnt, at en vil komme tilbake til spesielle spørsmål i samband med behandlingen av forslaget til nasjonalbudsjett, og at kanskje da jordbruks spørsmålet mer enn noe annet spørsmål med fordel vil kunne drøftes i samband med vår øvrige næringspolitikk. Kanskje en da kunne unngå mange av de misforståelser som ellers åpenbart gjør seg gjeldende når en drøfter jordbruks politikken isolert.

Hr. Vogt beklaget nærmest at prisene ikke var steget så mye at det hadde ført til lønns tillegg etter beregningene av 15 februar. Jeg vil spørre hr. Vogt om denne uttalelsen var vel gjennomtenkt. Personlig kan jeg vanskelig

forstå at arbeiderne kan være tjent med prisstigning og inflasjon og alle de vansker og ulykker som vi vet at det vil føre med seg. Han beklaget seg også over at Regjeringen i sin politikk ikke hadde evnet å legge forholdene slik til rette at en stimulerte det arbeidende folks arbeidsglede og livsglede. Det er mulig at det ikke er lykkes i den grad vi gjerne kunne ønsket det, men det er jo det Regjeringen etter fattig leilighet har søkt i all sin virksomhet. En vil gjerne legge forholdene slik til rette at alle produktive krefter, alle positivt innstilte landsmenn, hvor de arbeider og hva de arbeider med, skal få arbeidsglede og livsglede. Selvfølgelig vil det være delte meninger om i hvor stor grad dette er lykkes, og særlig vil det kanskje være delte meninger mellom de ulike politiske partier om det. Jeg skulle tro at ikke minst det arbeidende folk i Norge i dag må ha en sterkere følelse av trygghet, nettopp av trygghet, enn det noen gang før har hatt.

Så noen bemerkninger til hr. Hambro. Han berømte forholdene før krigen. Da var det budsjettoverskudd, og da kunne Norge stå som et mønster og forbillede for de demokratiske stater rundt om i verden. Får jeg på Det norske Arbeiderpartis vegne takke hr. Hambro for anerkjennelsen. Anerkjennelsen kom sent, men det er høyres skjebne å komme sent. Skal en tro hr. Hambro, er det statsråd Brofoss og hans lærde ord som er skyld i underskuddene på de siste statsbudsjetter, ikke krigen og okkupasjonen, ikke det faktum at tyskerne tok ut av Norges Bank til bruk i Norge 11,3 milliarder kroner, og ikke det at Norge under krigen og okkupasjonen tapte i realverdier 5,6 milliarder kroner. De fleste satt vel, nettopp på bakgrunn av denne hr. Hambros uttalelse, etter hans innlegg igjen med den følelsen at han selv presterte en ordrikdom som er usedvanlig. Hans ord var vel i denne sammenheng ikke så lærde som statsråd Brofoss' ord, men forhåpentlig vil de derfor heller ikke være så virkningsfulle.

Endelig ga hr. Hambro opplysning om at nordmenn måtte søke utenfor landets grenser for å få nytt ut sitt initiativ og sin virke-trang. Det skyldtes ikke de høye skattene, det skyldtes heller ikke utbyttebegrensningen, men det skyldtes deres sterke trang til selv å kunne skape sin bedrift eller et grunnlag for sin eksistens. Først vil jeg gjerne be hr. Hambro om å gi oss noen nærmere opplysninger om dette. Jeg vil si at det er nytt for meg at norske redere og norske bedriftsledere i dag starter virksomheter i andre land, fordi de ikke lenger finner seg til rette i sitt eget fedreland. Det kan være av betydning

for mange at en får vite hvem det er, og får klar beskjed om den virkelige årsak til at de ikke lenger kan finne seg til rette i sitt eget land. Og i denne forbindelse kan det kanskje være verdt å tenke over en side av spørsmålet, ikke om kritikken, men om den politiske kamp i Norge. Om en retter kritikken mot Regjeringen eller mot medlemmer av Regjeringen, om en retter kritikken mot det eller de partier som har den politiske ledelse i Stortinget i dag, behøver det i og for seg ikke å skape noe vondt, men hvis en i sine bestrebelsler på å svekke politiske motstandere gir en større eller mindre del av folket inntrykk av at det er ulevelig i dette landet, ja, da kan det hende at godtroende folk melder seg på liste for å emigrere til Australia, eller finner andre utveier for å forlate dette umulige landet. Jeg nevner dette fordi jeg synes at det som iallfall skal være en oppgave for dem som sitter i denne forsamling, og som har fått det norske folks fullmakt til etter beste evne å styre og forvalte dette landet, må være å prøve å gi nordmennene tro på sitt eget land og sitt eget lands muligheter. Selv om det er slik at en enda har uendelig mange vanskeligheter igjen der en skal gjøre det norske folk fullt klar over at ingen andre enn det norske folk selv kan bære byrdene, og ingen andre kan gjøre arbeidet, så skal vi være oppmerksom på det faktum at det hittil, stort sett, likevel er gått godt i Norge. La oss gjerne si at vi har vært heldige, vi behøver ikke å berømme noen enkelt for det, men jeg tror det er rett å si at det skyldes alle byggende krefter i folket, gjerne parret med vårt hell, at det stort sett har gått godt inntil denne dag. Og vi har muligheter i dette landet, større enn vi før visste. I sine skoger, i sin vannkraft og i havet har Norge muligheter som kan gjøre det til et meget rikt og godt land. Nettopp derfor skal vi også gi ungdommen i landet, og de eldre med, troen på deres eget land og de muligheter som ligger her, hvis man bare evner å nytte landet og dets rikdommer ut på riktig måte.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at møtet avbrytes og settes igjen kl. 18.

Votering:

Presidentens forslag ble enstemmig bifalt.

Møtet hevet kl. 15,05.

Møte onsdag den 26 mars kl. 18.

President: Johan Wiik.

Dagsorden:

Fortsettelse av trontale- og finansdebatten.

Grøner: Til statsministeren og hr. Oksvik har jeg lyst til å si: Der er intet parti her i landet som ikke ønsker å skape større trygghet, bedre levevilkår og øket produksjon for alle samfunnslag. Det er ingen særegenhet for arbeiderpartiet. Det er vel heller neppe noe parti, iallfall ikke mitt — som ikke ønsker å samarbeide for å nå dette mål. Men der kan være delte meninger om hvilken vei fører til målet. Å få disse veier til å forene seg kan kreve både tid og tålmodighet, og meget av begge deler. Og arbeiderpartiet må ikke gå ut fra den oppfatning at et samarbeid bare består i å følge den vei det har opptrukket. Vi ønsker å ha vår egen oppfatning av hva vi finner er den rette vei til å nå disse goder. Kan vi overbevises om at den ikke er den rette, må vi trekke konsekvensene derav.

Så vil jeg i sin alminnelighet si at vi når ikke langt på samarbeidets vei ved å trekke fram hvilke bommerter det ene eller det annet parti har begått i tidenes løp; det er ikke fortiden vi skal slåss om, det er nuet og fremtiden vi skal forsøke å samarbeide om.

Vi er ikke overbevist om — på langt nær — at et sosialisert, statsdirigert samfunn fører til større trygghet, høyere levestandard og høyere produksjon og aller minst til frihet. Meg bekjent er der intet land som kan tjene som eksempel herpå. Vi tror heller ikke at et forgjeldet land — og som statsministeren sa — et land som under krigen har tapt realverdier for 5,6 milliarder kroner, skal oppgjøre sitt statsbudsjett med underskudd, hvis forholdene ikke absolutt nødvendiggjør det. Vi kan ha nok gjeld å slite med allikevel.

Arbeiderpartiets fraksjon i finanskomiteen nevner at når der ikke er oppnådd balanse i statsbudsjettet, så henger det sammen med de store ekstraordinære utgifter som det fremdeles er nødvendig å oppføre i budsjettet.

La oss se litt på dette: En noenlunde — dog ikke nøyaktig — oppstilling viser at de ekstraordinære utgifter i budsjettet er omtrent følgende: Utgifter i forbindelse med okkupasjonen og frigjøringen 84 millioner kroner, Krigspensjonering 17 millioner, Krigsskadetrygd for løsrøre og Gjenreisingsadministrasjon tilsammen 66 millioner, Lån og tilskott til gjenreisningen, Gjenreiseing av landbruket i Nord-Troms og Finnmark og samferdselen i de samme fylker tilsammen 40 millioner, Husbanken 29,4 millioner, Tysklandsbrigaden, minesveiping etc.